

REMISSVAR

2024-11-20

Dnr: BO 2024-0214

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss av betänkandet Offentlighetsprincipen eller insynslag - Allmänhetens insyn i enskilda aktörer inom skolväsendet (SOU 2024:28) och den kompletterande promemorian Offentlighetsprincipen med lätttnadsregler för mindre enskilda huvudmän i skolväsendet

(dnr U2024/01169)

Inledning

Barnombudsmannen yttrar sig med utgångspunkt i uppdraget att företräda barns och ungas rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).

Yttrandet avgränsas till övergripande synpunkter.

Övergripande inställning till förslagen

Barnombudsmannen anser att insynen i enskilda aktörer inom skolväsendet måste öka. Det är enligt Barnombudsmannen självklart att elever och föräldrar ska ha samma rätt och möjlighet att bedöma och jämföra kvalitet och villkor vad gäller exempelvis undervisning, jämställdhet och trygghet i skolan oavsett huvudmannaskap. Ökad insyn stärker barns rätt till utbildning enligt artiklarna 28 och 29 i barnkonventionen. Rätten till utbildning är en grundläggande rättighet som har stor betydelse också för uppfyllandet av andra rättigheter i konventionen som rätten till liv, överlevnad och utveckling (artikel 6) och rätten till bästa möjliga hälsa (artikel 24).

Mot denna bakgrund och utan att ta ställning till vilket av förslagen som bäst tillgodoser dessa viktiga syften välkomnar Barnombudsmannen att förändringar genomförs för att öka insynen inom enskilt bedriven skolverksamhet.

Analyser av konsekvenser för barn och deras rättigheter

Barnombudsmannen anser att konsekvenser för barn och deras rättigheter borde ha analyserats mer genomgående i både betänkandet och promemorian. Det saknas framförallt ett jämförande barnrättsligt perspektiv mellan de fyra alternativen och de särskilda avsnitten med barnrättsliga analyser (13.5 och 27.6) är identiska i betänkandet. I promemorian hänvisas i sin tur till betänkandets analys. Det är först efter en fördjupad analys som det med säkerhet kan sägas att ett förslag är i enlighet med principen om barnets bästa och övriga bestämmelser i barnkonventionen. Bristerna i analyserna gör det svårt för Barnombudsmannen

att ta ställning till vilket av alternativen skulle vara att föredra utifrån barns rättigheter.

Barnombudsmannen vill erinra om att regeringen i propositionen till inkorporeringen av barnkonventionen framhållit att en inkorporering innebär ett förtydligande av att lagstiftaren ska beakta och synliggöra barnkonventionen genom att i förarbeten göra en tydlig koppling till rättigheterna i konventionen.¹ Regeringen hänvisar till strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige (proposition 2009/10:232) och till att det där betonas att det är viktigt att hela lagstiftningskedjan, från utredningsdirektiv till beslut i riksdagen, präglas av ett barnrättsperspektiv och att barnets rättigheter uppmärksammas och fångas upp på ett tidigt stadium i lagstiftningsprocessen. Det anges att kommittéväsendet har en central funktion när det gäller att föra in kunskap och olika perspektiv i det politiska systemet och att ta fram underlag för regeringens beslut inom olika områden. Vidare uttalas att om barnets rättigheter beaktas redan på utredningsstadiet och synliggörs i betänkanden kan det bidra till att fördjupa diskussionen om de framlagda förslagen och ge ett bättre underlag inför det efterföljande lagstiftningsarbetet. FN:s kommitté för barnets rättigheter (Barnrättskommittén) har också, genom sina senaste rekommendationer till Sverige, bland annat uppmanat staten att säkerställa att barnkonsekvensanalyser är en integrerad del av utredningar som föregår ny lagstiftning och att principen om barnets bästa konsekvent tillämpas i lagstiftningsrelaterade förfaranden.²

Barnombudsmannen noterar att det i de barnrättsliga analyserna påpekas att utbildnings- och yrkesrelaterad information ska vara tillgänglig och åtkomlig för alla barn och att förslagen innebär att information om skolor och utbildningar blir tillgänglig på samma villkor oavsett driftsform. Barnombudsmannen välkomnar denna målsättning, men det utvecklas inte i betänkandet hur barns tillgång till denna information ska säkerställas eller hur informationen ska presenteras på ett barnanpassat sätt, vilket är en brist. Barnrättskommittén har betonat att staterna måste säkerställa att barnet får all den information och rådgivning som behövs för att fatta det beslut som är till förmån för barnets bästa.³ Det hade i sammanhanget varit relevant för utredningen att till exempel undersöka hur barn upplever sin tillgång till information om skola för att kunna lämna förslag som förbättrar dessa möjligheter.

Särskilt om förslaget i promemorian

Barnombudsmannen förstår att vissa administrativa lättnader kan vara behövliga för mindre huvudmän. Ifall regeringen väljer att gå vidare med förslaget i promemorian är det dock viktigt att noga följa upp effekten av lättnaderna så att intentionen med lagen inte motarbetas. Det är barnets bästa och inte administrativa behov som i första hand ska beaktas.

Barnombudsmannen Juno Blom har fattat beslutet. Föredragande i ärendet har varit utredaren Janna Kokko. I den slutliga handläggningen av ärendet har även chefsjuristen Tove Björnheden och avdelningschefen Erik Henriksson deltagit.

Juno Blom
barnombudsman

¹ Prop. 2017/18:186 s. 92-95

² CRC/C/SWE/CO/6-7 p. 6(b) och 18(a)

³ CRC/C/GC/12 p. 16